

YTTRANDE

2021-02-01

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2020/09429

Vissa undantag från bestämmelserna om karensavdrag

Sobona - Kommunala företagens arbetsgivarorganisation (Sobona) är inte remissinstans men väljer att ändå avge följande yttrande beträffande promemorian om vissa undantag från bestämmelserna om karensavdrag (S2020/09429)

Sammanfattning

- Sjuklön och karensavdrag ska enligt lagstiftarens intention vara lika för alla. Sobona kan inte bifalla förslaget eftersom det både innehåller tydliga avsteg från lagens grundprinciper och statens ansvar i frågan.
- Förslaget innebär signifikanta kostnadsökningar för arbetsgivarna, utan ersättning från staten. Sobona kan i denna del inte bifalla förslag som riskerar påtagliga negativa effekter för verksamheter, både ekonomiska och i förlängningen för kompetensförsörjningen.
- Om parterna kollektivavtalar om avsteg från karensavdraget enligt förslaget leder det till skillnader och ojämlikhet på flera nivåer såsom mellan sektorer, mellan kollektivavtalsområden, mellan arbetstagare hos samma arbetsgivare och inom samma yrkesgrupp samt för arbetstagare som inte har rätt till sjuklön från arbetsgivaren. Sobona anser att sådana skillnader och avvikelser från nuvarande lagstiftning inte ska kollektivavtalas utan istället ligger inom lagstiftningens område.
- Det finns stor risk för att ett kollektivavtalat undantag från karensavdraget snabbt sprids till fler yrkesgrupper utöver förslagets intentioner utifrån en otydlighet om vilka grupper förslaget avser.
- Förslaget avses vara ett sätt att skydda vissa särskilt utsatta grupper från infektionssmitta, men Sobona vill påtala att åtgärden inte har tillräcklig omfattning för att nå den träffsäkerhet som vill uppnås.

Sobona avstyrker därför förslaget i sin helhet och anser att denna åtgärd inte hör hemma i kollektivavtal, utan är en fråga för lagstiftningen och sjukförsäkringen, utifrån de grundprinciper som redan finns. Förslaget innefattar även oförutsägbara och inte planeringsbara kostnadsökningar. Det bör vara så att, om förslaget går vidare till beslut, staten ska kompensera berörda arbetsgivare ekonomiskt för de kostnadsökningar som uppkommer.

I grunden är Sobona positiv till att parterna ska hantera frågor i kollektivavtal, men i just detta fall är det inte lämpligt utifrån ovan angivna skäl.

Sobona är i grunden positiv till åtgärder som skyddar äldre, sjuka och funktionshindrade från smittspridning av infektionssjukdomar, såsom covid-19. Under pågående pandemi är det av yttersta vikt att minska belastningen på vård- och omsorgsverksamheter. Sobona menar dock att nuvarande tillfälliga möjlighet för individen att återfå karensavdrag genom sjukförsäkringen är en mer träffsäker och effektiv åtgärd än föreliggande förslag eftersom det riktar sig till samtliga arbetstagare. Åtgärder av detta slag är nödvändiga i rådande pandemisituation. Förslaget ger dock utrymme för att åtgärd om undantag för karensavdrag även kan komma att omfatta övriga normalt förekommande infektionssjukdomar.

Om förslaget i korthet

Förslaget i promemorian till ändring i Lagen om sjuklön (1991:1047) innebär att kollektivavtalande parter kan sluta avtal om att undanta vissa grupper från karensavdrag *om särskilda skäl finns*. Syftet är att skydda äldre, sjuka och funktionshindrade i samhället från smitta av infektionssjukdomar, såsom brukare och patienter inom exempelvis vård och omsorg. Intentionen med förslaget är att för vissa grupper av arbetstagare, som i yrket har kontakt med de sårbara grupperna, ges ett ekonomiskt incitament att stanna hemma vid symptom genom att karensavdrag inte görs. Den ökade sjuklönekostnaden detta medför ska enligt förslaget belasta arbetsgivarna.

Sobonas synpunkter på förslaget

Principen om en likvärdig självrisk i sjukförsäkringen

Det är sedan tidigare lagstiftarens intention att sjuklön och karensavdrag ska vara lika för alla, vilket även utredaren slår fast. Detta blir ännu tydligare mot bakgrund av den ändring som skedde 1 januari 2019 från karensdag till karensavdrag. Ändringen genomfördes för att uppnå större likvärdighet mellan individer gällande självrisk i sjukförsäkringen, vilken lagstiftaren sedan tidigare anser behöver finnas.

Förslaget innehåller ett tydligt avsteg från denna huvudprincip. Parter ska genom kollektivavtal kunna avtala om vilka grupper som undantas från karensavdraget. Det innebär att arbetsmarknadens parter enligt förslaget kan avtala om avdrag ska göras för vissa grupper. Det är en skillnad från vad som gäller nu då parterna kan avtala om *hur* avdraget ska beräknas, men avdraget sker för alla.

Sobona kan inte bifalla ett förslag som bygger på att det genom kollektivavtal ska göras avsteg från en av sjuklönelagens huvudprinciper, att sjuklön och karensavdrag ska vara likvärdigt för alla och att självriskan för individen därigenom ska vara likvärdig.

Sobona anser i sammanhanget däremot att nuvarande tillfälliga åtgärd inom sjukförsäkringen där alla kan återfå ett schablonbelopp för karensavdraget från Försäkringskassan, helt faller inom lagens intentioner i denna del och är ett bra exempel på en verksam åtgärd för att bidra till att minska smittspridningen i en pandemi.

Kostnadsökning för medlemmarna

Vilka företag som kommer att påverkas beror på inom vilka avtalsområden parterna skulle komma att träffa avtal om ett förändrat karensavdrag. Kostnaderna ökar endast om arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer kommer överens om förändringarna. I promemorian har det valts att exemplifiera kostnaderna för företagen enligt följande: Vid ett antagande av att samtliga anställda inom näringsgrenarna hälso- och sjukvård, vård och omsorg samt öppna sociala insatser kommer att omfattas av ett avskaffat karensavdrag beräknas sjuklönekostnaderna för arbetsgivarna inom dessa grenar öka med ca 1 600 miljoner kronor på årsbasis. 16 500 organisationsnummer inom dessa områden har identifierats. Därutöver kan det uppstå administrativa kostnader för företagen på grund av justeringar i lönesystemen samt en eventuell konkurrensförskjutning gentemot företag som inte har kollektivavtal. Även om Sobona har en mindre andel medlemsföretag inom dessa näringsgrenar skulle det innebära kostnadsökningar för arbetsgivarna.

Förslag om kollektivavtalslösning innebär att parterna ska komma överens om vilka yrkesgrupper som ska omfattas. Sobona menar att betydligt fler yrkesgrupper än de som pekats ut i förslaget helt eller delvis deltar i det nära arbetet med de särskilt utsatta grupperna. För att förslaget ska få den effekt som förväntas gällande smittspridning skulle fler yrkesgrupper behöva omfattas av undantaget från karensavdrag, vilket resulterar i signifikant ökade kostnader för arbetsgivaren.

En kostnadsberäkning som kräver bedömning av vilka yrkesgrupper som kan komma ifråga för undantag från karensavdrag såväl som hur sjukfrånvaro, lönenivåer med mera utvecklas under flera år, blir osäker. Men risken är att betydligt fler grupper kommer att omfattas av undantaget och att kostnaden därmed blir avsevärt högre.

Mot bakgrund av att förslaget innebär betydande ökning av kostnader för verksamheter inom angivna områden kan Sobona inte bifalla förslaget.

Ojämlighet på flera nivåer

En grundläggande princip för nuvarande lagstiftning om karensavdrag är att den ska vara lika för alla arbetstagare oavsett sektor, anställning eller arbetsgivare.

En möjlighet att genom kollektivavtal reglera om undantag för karensavdrag kommer att leda till stora olikheter på arbetsmarknaden.

Sobona befarar också att undantaget från karensavdraget kommer att få en långt större spridning än vad lagstiftaren har avsett. Fler yrkesgrupper än de utpekade kommer att bli föremål för ett undantag.

Precis som utredaren pekat på innebär förslaget att skillnader kommer uppstå vad gäller vilka som kommer omfattas av undantag för karensavdrag. Dessa skillnader uppkommer både mellan sektorer och branscher. De kommer också uppkomma mellan yrkesgrupper och mellan arbetstagare som tillhör samma yrkesgrupp men olika kollektivavtal eller arbetsgivare. Ett exempel kan vara inhyrd personal. Syftet med förslaget är också att olika regler kommer att gälla för arbetstagare anställda hos samma arbetsgivare samt att det blir olika beroende av om arbetstagaren kvalificerat sig för sjuklön från arbetsgivaren eller inte.

Det innebär att de som har en anställning med rätt till sjuklön får ett ekonomiskt incitament att stanna hemma vid symptom, medan exempelvis timavlönade vikarier som är intermittert anställda inte självklart omfattas av detta incitament utan kommer få karensavdrag via Försäkringskassan.

Sammantaget kan Sobona inte bifalla förslaget då det kommer att skapa en ojämlikhet till följd av förslag om att undantag ska göras genom kollektivavtal.

Risk för spridning av undantaget utöver föreslagna grupper

Förslaget lämnar ett för stort tolkningsutrymme till vad som kan anses vara *särskilda skäl*, vilket krävs för att kollektivavtal ska kunna träffas.

Det allt för vida tolkningsutrymmet uttrycks av utredaren på följande sätt i förslaget *”Undantaget från karensavdrag kan i första hand komma att gälla anställda inom vård och omsorg. Det kan också komma att gälla andra grupper som genom sin yrkesutövning träffar många personer i de ovan nämnda riskgrupperna”*.

Sobona vill därför påtala att denna otydlighet, både gällande avgränsning av riskgrupperna såväl som vilka verksamheter och arbetstagare det avser, kommer leda till en spridningseffekt över tid till andra yrkesgrupper än vad utredaren initialt har avsett.

Sobona kan inte bifalla förslaget utan anser att karensavdraget helt ska regleras av lagstiftaren och inte via kollektivavtal. Skulle förslaget ändå tas till beslut efterlyser Sobona klarhet i vilka riskgrupper, verksamheter och arbetstagare som avses.

Lägre träffsäkerhet för skydd från smitta

Syftet med förslaget om undantag från karensavdrag när särskilda skäl finns är i grunden att skydda särskilt utsatta grupper, och utredaren bedömer att ett visst skydd från smitta av infektionssjukdomar bör uppnås om förslaget genomförs.

De särskilt utsatta grupperna har i vardagen kontakt med personer som inte kommer omfattas av undantaget från karensavdrag, vilket påverkar smittorisken. Undantag från karensavdrag föreslås exempelvis inte för yrkesgrupper inom kollektivtrafik eller skolundervisning. Det omfattar inte heller självklart de yrkesgrupper som avlastar

vård- och omsorgspersonal i det dagliga arbetet, så som servicepersonal, assistenter och administratörer. Därtill ska alla intermittent anställda med ersättning vid sjukdom från SFB även fortsatt erhålla karensavdrag, så även inom vården och omsorgen.

Sobona gör gällande att förslaget har för låg träffsäkerhet och lämnar förslaget utan bifall.

Dag som ovan.

Per Nordenstam

Verkställande direktör